

NOVOMESTSKÉ POKLADY

2017

Bratislava
Nové - Mesto

Kancelária pre participáciu
Participatívny rozpočet

VÁŽENÉ DÁMY, VÁŽENÍ PÁNI,

dostáva sa vám do rúk Zborník prác, ktorý vznikol vďaka vášmu umu a zručnosti vás autorov literárnych, výtvarných a ručných prác.

Ako sa to vlastne všetko začalo? Možno vďaka mojim koníčkom. Možno práve preto, že robievam rôzne literárne stretnutia nielen s básnikmi či spisovateľmi. Moji hostia v kaviarničke – chránenej dielni – Radnička sú aj výtvarníci, hudobníci, prekladatelia.

Z tejto širokej škály umelcov som si zložila mozaiku. Možno mi toto všetko literárne dianie vnuklo myšlienku urobiť ešte niečo viac. Niečo, čo doteraz nebolo. Niečo nové a rovnako zmysluplné. Tak mi napadlo... Vlastne počula som od bývalej kolegyne o participatívnom rozpočte. Netrvalo dlho a to, čo mi vírilo hlavou, som sa rozhodla dať na papier. Vznikol tak projekt Novomestské poklady. Som rada, že prešiel „sitom“ a uzrel svetlo sveta. Tento Zborník je toho dôkazom.

Prečo som sa tak rozhodla? V našej Mestskej časti Bratislava Nové – Mesto je veľa obyvateľov, ktorí majú 50 rokov veku a viac. Viem, že sú medzi nimi takí, ktorí píšú, kreslia, maľujú, robia rôzne ručné práce. Lenže o túto vekovú kategóriu nemá nik záujem. Nik sa o ňu nestará. Nikoho z kompetentných nezaujímajú táto, životnými skúsenosťami obohatená, veková kategória obyvateľstva. Je to doslova odpísaná generácia, či sa to niekomu páči alebo nie. (Keď napríklad prídu títo ľudia o prácu, majú smolu. Nik ich nezamestná, pokiaľ nemajú známosti, alebo niekde niekoho príbuzného.) Tak mi napadlo urobiť túto prehliadku prác neznámych tvorcov a presvedčiť ich, aby povyberali zo šuplíkov práce, ktoré napísali dávnejšie alebo v súčasnosti a aspoň takto sa zviditeľnili. Takto prekonalí často neútešnú životnú situáciu.

Všetko dobre dopadlo a nápad sa vydaril. Do prehliadky Novomestské poklady bolo prihlásených celkom 111 prác. Mnohé práce prišli po uzávierke, ktorá bola 30. 9. 2017. Pristúpili sme k tomu zhovievavo, nakoľko ide o prvý ročník takejto prehliadky. Vlastne aj s rizikom, že Zborník vyjde až v januári 2018, nakoľko tlačiarne majú koncom roka najviac práce.

Milí moji tvorcovia - týchto pekných a zaujímavých prác - som rada, že ste našli chuť a odvahu prihlásiť sa do môjho projektu. Ved' tými pokladmi ste vlastne vy všetci, ktorí ste neváhali poslať svoje práce.

Ešte ma pohladilo na duši aj to, že sa do projektu prihlásili nielen autori z inej mestskej časti Bratislavy, ale dokonca aj z iného mestečka či dediny. Tieto práce sme vzali, ako keby boli od obyvateľov našej mestskej časti. Ved' predsa nás to môže iba tešiť, keď do prehliadky amatérskej tvorby pošlú svoje príspevky aj ľudia odinakiaľ. To znamená, že projekt naozaj zaujal. Hostia a ich práce sú v Zborníku označení.

Som rovnako rada, že porota pristupovala k svojej práci veľmi zodpovedne a príspevky mali perfektne naštudované. Bola s nimi vynikajúca a dokonalá spolupráca.

Na záver mi prichodí iba dúfať, že projekt prejde aj do druhého ročníka. Veľmi by ma to potešilo. Vám, milí tvorcovia, želim veľa elánu a nápadov do ďalšej tvorby. Celkom na záver mám prosbu. Šírte túto myšlienku ďalej a objavujte ľudí, amatérov, ktorí tvoria iba tak pre seba, do šuplíka. Budeme radi,

Srdečne pozdravuje

*Anna Iváková
koordinátorka projektu
NOVOMESTSKÉ POKLADY*

TO NAJKRAJŠIE A NAJLEPŠIE, ČO JE V ČLOVEKU UKRYTÉ

Súťažami pre mladých nádejných literátov je Slovensko posiate takmer ako okresnými mes-
tami. Ale súťaž resp. prehliadka, ktorá by prijímala iba práce autorov, ktorých vek je 50 plus čokoľvek,
poznám len jednu. Sú ňou Novomestské poklady. Mám naozajstnú radosť, že som mohol do nej čímisi
malým prispieť, aj keď to málo bolo iba zhodnotenie súťažných prác. Potešilo ma aj to, že autorka pro-
jektu veľmi správne vyhodnotila, či skôr odhadla jeho poslanie, ktorým nie sú literárne preteky a tak
nikto neskončil ani prvý, ani tretí a ani posledný. Pretože jej cieľom bolo vybrať najlepšie práce, ktoré
sa bez vyhláseného poradia uverejnia v špeciálnom zborníku. A týmto spôsobom posmeliť autorov, aby
nielen svoje práce ukázali svetu, ale aby aj naďalej, a možno aj vo väčšej miere, trávili svoj čas písaním
literatúry. Pretože to je práve moment, keď človek zo svojho vnútra dostáva na povrch to najkrajšie a
najlepšie, čo je v ňom ukryté. No a práve to ho zvláštnym spôsobom robí lepším a súčasne to poskytne
každému autorovi prežitie inak nenapodobiteľného dobrodružstva myslenia.

Súhlasím teda s tým, že v istom veku nie je príliš dobré, keď sa ľudia navzájom porovnávajú,
pretože jeden človek dostane do daru talent a inému sa vysoký vek môže stať hendikepom. A sú to dary
z tej istej pokladnice, pretože nás väčší aj menší talent vedia rovnako spraviť šťastnými aj zarmútiť.
Talentovaného človeka môže porovnávanie sa s inými ľuďmi zarmútiť, pretože vždy nájde niekoho ešte
talentovanejšieho, ako je on sám. A aj menej disponovaný človek môže byť na chvíľu šťastný, keď (hoci
v básni), objíme človeka, ktorého miluje. Aj preto som do jednej mojej kratučkej rozprávky, ktorá sa
volá Púšťanie rýb, vložil rybárovi do úst takúto modlitbu: „Pane, vieš, že nechcem byť lepší ako tí za
mnou, ani ako tí pred mnou, ale pomôž mi, prosím, aby som bol lepší, ako som sám.“ A to je modlitba,
ktorá môže priviesť k šťastiu talentovaných a aj tých menej zručných. Stačí sa ju pomodliť spolu s tým
rozprávkovým rybárom a poslať ju smerom hore, tam, kam vedú schody vo vnútri každého človeka.

A aby som predsa len obohatil prehliadku aj o jednu moju krátku báseň, venujem práve túto
všetkým autorom, ktorí do súťaže prispeli prácami, ako aj organizátorom, ktorí súťaž vymysleli a pri-
pravili.

Zázrak plný vecí

**Každé ráno nosí poštár veľký balík
nechce ani podpis či sme si už vzali
mačku v ďalšom vreci - zázrak plný vecí
čo hreje a páli...**

v radosti a žiali...

**A keď príde láska ktorá príliš bolí
a jej srdce bije proti našej vôli
vrátime jej zvyšky do nebeskej výšky
v malých kvapkách soli...**

že sme tu tiež boli...

Erik Ondrejčka

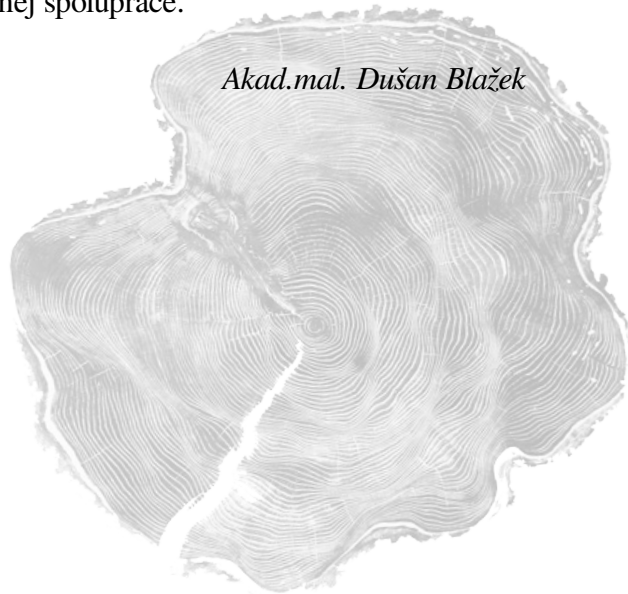

VYHRALI ĽUDIA S TÚŽBOU VIDIEŤ SVET INAK

Nie som majstrom pera, ale remeselníkom štetca. Preto naozaj len v skratke pár slov . Nezúčastnilo sa veľa autorov, ale každý, kto poslal svoje práce, preukázal chuť postaviť sa za svoje dielo a to je – s prihliadnutím na vek autorov – ocenenia hodný krok. Skladám pred všetkými zúčastnenými klobúk. Keďže majú Novomestské poklady formu prehliadky, aj tak, chtiac-nechtiac, sme rozdelili autorov podľa osobného kritéria. Nemyslím si však, že poradie – nech už je akékoľvek – by malo autorov znechutiť. Vyhrali predsa všetci! Túžbou vidieť svet inak, po svojom, s chuťou podeliť sa o to so svojím okolím.

Stretol som sa v porote s príjemnými ľuďmi v príjemnej atmosfére, a preto želám autorom, ale aj organizátorom Novomestských pokladov veľa rokov úspešnej spolupráce.

Akad.mal. Dušan Blažek

OBSAH

ZUZANA BAHNOVÁ (77 r.), básne: Orchester, Metronóm, Dojiči, Prečo?	10
MIROSLAVA DULOVÁ (67 r.), hosťujúca autorka, fotografie: Jeseň prichádza, Majestátny maják Old Herd v Írsku, Padá súmrak na golfové ihrisko v Írsku	12
RENATA FREŠOVÁ (54 r.), obraz: Sliepky	14
MARTA HREBÍČKOVÁ (68 r.), básne: – (bez názvu), Sneženie, Pravé slovo v pravej chvíli	15
HELENA HUJSOVÁ-ŠTIPALOVÁ (68 r.), báseň: Spomínky	16
ANNA CHÚŤKOVÁ (89 r.), básne: Spomienky...	17
SUSANA KMETY (70 r.), ručné práce: Kruhová dečka - háčkovaná technikou flander-skej čipky, Obdĺžniková dečka - strojová výšivka na sieti	18
ĽUDOVÍT KOLLÁRIK (63 r.), próza: Obrazy z detstva: Vianoce obraz č. 2, Výchova obraz č. 4 a 5	19
ĽUDMILA MARTINKOVIČOVÁ (71 r.), hosťujúca autorka, básne: Kuchyňské okno, Zamyšlení a rozprávka: Jak babička navštívila Karkulku	22
DITA MARTIŠOVÁ (85 r.), báseň: M Y S L Í M, t e d a S O M ! C O G I T O E R G O S U M ?	26
ŠTEFAN MAŤO (68 r.), obraz: Karloveská zátoka	29
OLGA SOBOTOVÁ (85 r.), ručné práce: Firvolitky – vzorkovník, Frivolitka na zelenom pozadí	30
HERMÍNA SZOMOLÁNYIOVÁ (†94 r.), ručné práce: Frivolitky – vianočné ozdoby	31
JOZEF TÓTH (†93 r.), próza - príloha k žiadosti o odškodnenie: Stručný popis zadržania, Stručný popis okolností návratu	32
MÁRIA TÓTHOVÁ (89 r.), báseň: Vyznanie seniorov	37
JOLANA ZVAROVÁ (77 r.), ručné práce: Štvorcová dečka – vyšívaná technikou richelieu	38
GABRIELA ŽLEBEKOVÁ (59 r.), hosťujúca autorka, obraz: Koruna spásy , báseň: Tebe do dlaní	39
NEZNÁME AUTORKY, ručné práce: Inšpirácie z truhlice i police	41

ZUZANA BAHNOVÁ: ORCHESTER

(pre Felliniho)

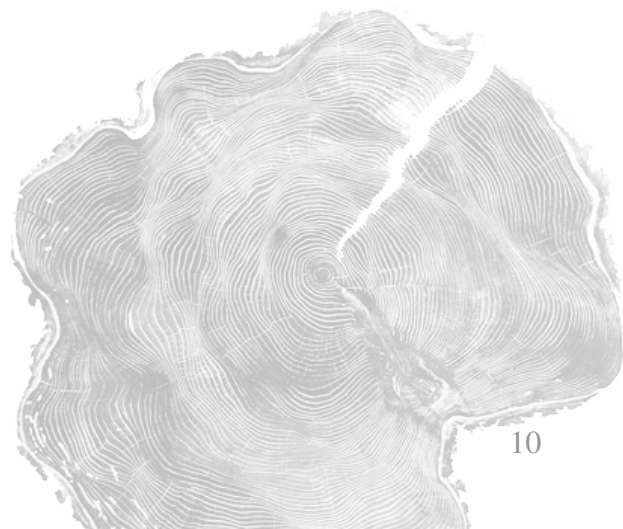
Maestoso
Šerá temnoty hmly
a jasot ohňostrojov, blesky
Kakofónia tresku i záblesky
odrazov ničených nástrojov

Apassionato
Labyrint, chvíľky extázy,
ópium šťastia a trýzne
Ohlušená zima
pred oklamanou jarou
uteká zmätene...

Tempo rubato
Márne tu hráča chcenie
v orchestri čo nemá dirigenta -
a partitúra počas hry sa škrťá

Fortissimo
V ušiach zaburácal horúci
vzlyk Severného pólu!
Priepasť – ešte raz –
a naposledy spolu...

Allegro di molto
orchester strmhlav
rútiaci sa dolu...

ZUZANA BAHNOVÁ: METRONÓM

Na tvojej mužnej hrudi
spočinúť – a metronóm
tvojho srdca vnímať pokojný.

Poryvy tvojej duše.
Minulých a ešte takty
dnešných piesní precítiť -
nežných, priateľských,
blízkyh...

Bez scény paradoxov sveta
čo aký drsný je -
dnes túžim splývať
v objatí s tebou
na vlnách jednej,
jedinej vzácnej melódie.

ZUZANA BAHNOVÁ: DOJIČI – aforizmy a epigramy

Dojat' a či dojit',
je v tom dáky rozdiel?
Ide najmä o to
kto má väčší podiel.

ZUZANA BAHNOVÁ: PREČO? – aforizmy a epigramy

Prečo nás tento svet klame?
Nuž preto len –
lebo sa dáme!

MIROSLAVA DULOVÁ: JESEŇ PRICHÁDZA
– fotografia, hosťka prehliadky

**MIROSLAVA DULOVÁ: MAJESTÁTNY MAJÁK OLD HERD
V ÍRSKU – fotografia, hosťka prehlíadky**

**MIROSLAVA DULOVÁ: PADÁ SÚMRAK NA GOLFOVÉ IHRISKO
V ÍRSKU – fotografia, , hosťka prehlíadky**

RENATA FREŠOVÁ: SLIEPKY – kombinované techniky

MARTA HREBÍČKOVÁ: - (BEZ NÁZVU)

Zdá sa mi,
akoby som zrela pre báseň.
Čakám ju
každý deň, každý deň, každý deň.
Zatiaľ však zaniká
v rachote rýchlika.
Zas banalita.

MARTA HREBÍČKOVÁ: SNEŽENIE

Už už chcela prísť myšlienka,
odplašil ju zmok.
Unavená, smutná báseň
klope na oblok.

Kocky ľadu zaštrngali.
Krupobitie, zamrznutý vták?
Nie.

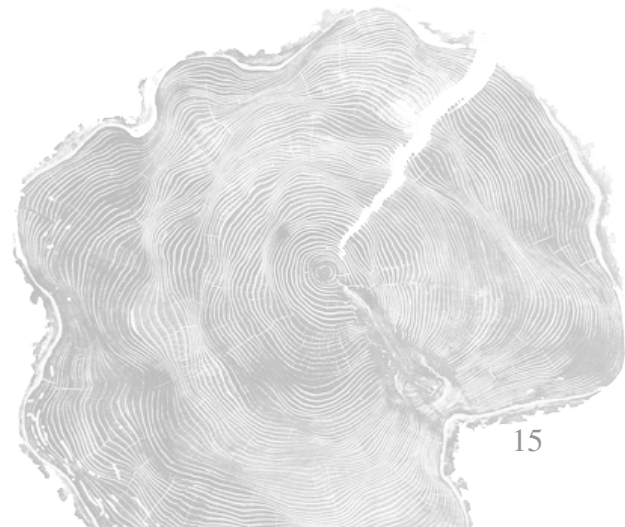
Za oblokom mihajú sa biele vločky,
do tanca im nôti severák.

Moderato prejde v scherzo
a dve vločky na zvedavú ľudskú dlaň.
Moderato, potom scherzo
- na oblok.
Súboj myšlienky a zmoka
prehral zmok.

MARTA HREBÍČKOVÁ: PRAVÉ SLOVO V PRAVEJ CHVÍLI

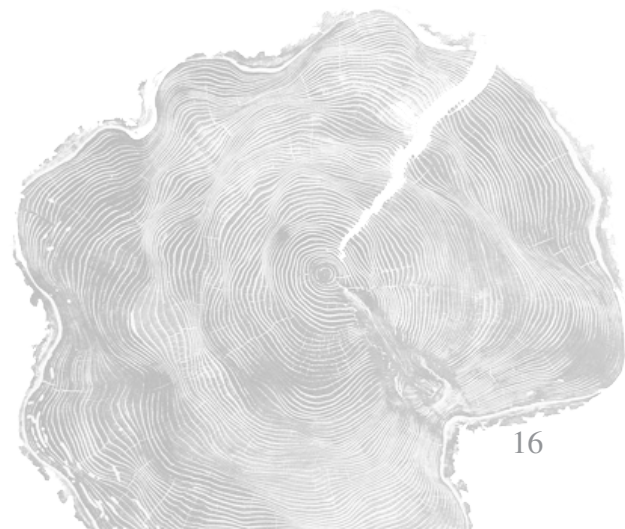
Pravé slovo v pravej chvíli
je ako šafran vzácne.
A na um príde niekedy
až už keď svieca zhasne.

Akoby sa stalo.
Ber to, prosím, tak.
Pokúsme sa znova
veriť na zázrak.

HELENA HUJSOVÁ-ŠTIPALOVÁ: SPOMÍNKY

Keď sa tak niekedy zahľadím do dálky,
vidím svoje Levárky,
jak mi to tam šeko roste, kvitne a dozrívá,
sem tam mja popálí nejaká kopriva,
na stromje sa červeňajú kyseué jabúčka
cícím sa jak malučká.
Starenka mi nacírá mascú chleba krajíc,
narostli mi druhé zuby
vypadám jak zajíc,
ale aj tak sem šťastná a veseúá
V bíuých šatečkách kráčám do kosteua
Tyto spomínky krásné a prchavé
sú šecky enem pječné, nikedy mrchavé.

ANNA CHŮŤKOVÁ: SPOMIENKY...

November je tu opäť, zase,
Pamiatka zosnulých.
Pribudli nové hroby,
záplava kvetov, cintoríny v novom šate.
Trudno je v duši, nevieš, kam sa poberáš,
vreckovkou nebadane slzy utieraš.

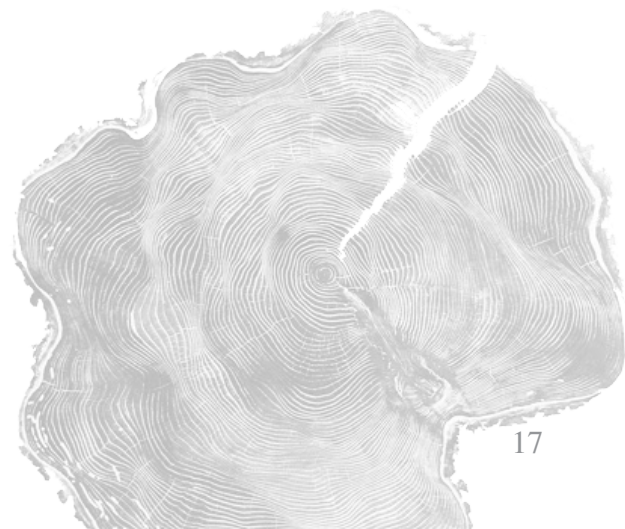
Blikajú sviečky, ...
zosmutnel čas, ...
jesenné lístie zasypalo hroby
najkrajšie a najsmutnejšie spomienky
vracajú sa zas, a zas.

Spomienky zostanú navždy,
bohatstvom tvojim sa stanú
peniaze pre teba stratili cenu.
A čo teraz s tým bohatstvom?
Má už iné hodnoty, nemôžeš ho nikomu dať,
je len tvoje a nikto ti ho nemôže vziať.

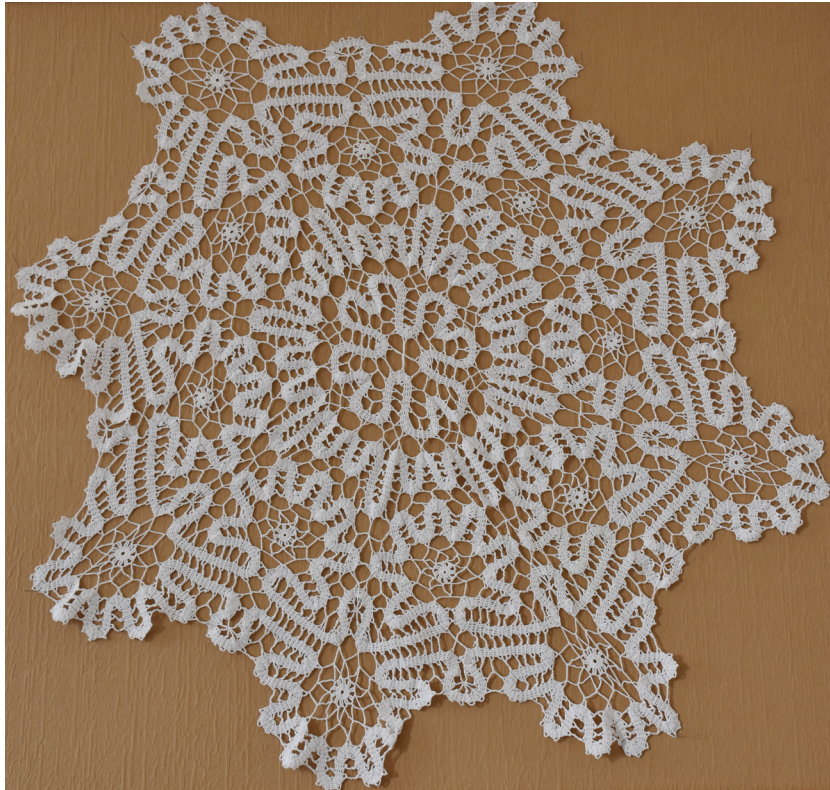
Pohl'adom hladkáš tvojich milých
tu a tam kytku položíš,
v modlitbe o odpustenie poprosíš.
Ani rozlúčiť sme sa nestačili...
ešte, že nie je zakázané plakať,
aspoň si trošku ul'aviš.

Ani privítať sme sa nemohli,
nestihol si sa vrátiť viac,
Tvoju obľúbenú pieseň „Každý má svoj veľký sen“...
som Ti na poslednej ceste
mohla dať už len zahrať, pre Teba urobiť toľko len.

Aby duši Tvojej smutno nebolo
dala som na ten kameň napísať
už aj to najsmutnejšie mojemenó.
Chodím, blúdím, prechádzam, rozmýšľam,
Raz... kedy?... Neviem... áno... prídem.
Ty, môj najdrahší.

SUSANA KMETY: KRUHOVÁ DEČKA – flanderská krajka

SUSANA KMETY: OBDĚLŽNIKOVÁ DEČKA – necovanie-filetovanie

ĽUDOVÍT KOLLÁRIK: VIANOCE – obraz č. 2

Posledné pôsobivé Vianoce boli z roku 1967. Deň pred Vianocami 23.12.1967 sa nám narodil najmladší brat Martin. Mama s nami nebola, celé Vianoce a nasledujúce sviatky ležala v pôrodnici.

Celé dni sme trávili u susedov Znamenákovcov. Naši tam chodili hrať karty a obidve ich dcéry boli príma. Aj staršia Zuza aj mladšia Silva. Napokon aj vianočná večera sa odohrala u nich. Tatko určite „veselý“ z narodenia syna kompletne na uhoľ spálil všetku vianočnú trovu. Dymu a smradu sme mali požehnane. Mohli prísť aj hasiči.

Ešte aj darčeky sme rozbaľovali u Znamenákovcov. V zadymenom byte sa nedalo celý večer existovať.

Takýto vianočný večer nám chcel otec následne vynahradiť maximálnou rodičovskou starostlivosťou a množstvom podávanej stravy, ktorú som pochopil až neskôr.

Od rána sme nemuseli nič robiť, len sedieť na pohovke a kreslách v obývačke, zakrytí dekami a sledovať televíziu (určite dávali Elektróna a Lawrela a Hardyho) a boli sme nútení vypiť a zjesť čo nám otec nosil. Mali sme vtedy 13, 11 a 9 rokov. Na raňajky každý dostal tácku a na nej tri hrnčeky – biela káva, čierny čaj, kakao alebo mliečny koktail. K tomu jeden ovál chleba s maslom a medom, inokedy slivkovým lekvárom a cca 5 – 6 koláčikov, ktoré po neúspešnej večeri pozbieral u dobroprajných susedov. Ale na každého 5 – 6 kúskov.

Toto trvalo 4 dni. Vonku bolo škaredé počasie, boli vianočné sviatky, mama s Martinom v pôrodnici a my s otcom sami doma.

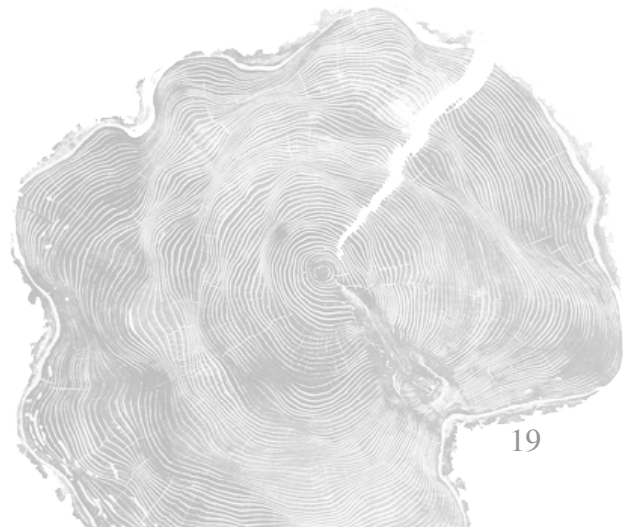
Neviem, ako sme zvládli prvý deň, ani kto získal prvú odvalu a vyhodil koláč jeden po druhom na dvor a poliat s kávou a čajom domáce kvetináče. Využívali sme na to situáciu, keď otec išiel riešiť otcovské problémy do kuchyne. Zjedli sme vždy len chlieb s medom alebo lekvárom a vypili kakao. Malo byť sladké, ale nebolo. Po zjedení sladkého medu a lekváru sa chute asi pobili.

Za odmenu po zjedení pred nás postavil košík jablák.

Všetci traja sme boli plní až po uši. Sedeli sme mĺkvo, sledovali televíziu a tatko s nami nemal väčšinu dňa žiaden problém. Bolo to asi cieľom – účelom intenzívnej stravovacej dávky.

Trvalo to štyri dni, obedy ani nespomínam, ako sme trpeli a jedlo zahadzovali kam šlo. Potom nás oslobodila mama návratom z pôrodnice.

Neskôr som zistil, že otec ako dieťa pravidelne hladoval (z toho určite vyplynula aj jeho tuberkulóza). Určite chcel pre nás všetko dobré.

ĽUDOVÍT KOLLÁRIK: VÝCHOVA – obraz č. 4

Ale vrátim sa k výchove mladého človeka.

Je jasné že, prvá otázka po návrate zo základnej školy bola: „Ako bolo?“ (myslel v škole, určite nie inde).

Aj keď som dnes rodič, nevedel by som dnes ako dieťa odpovedať. Bolo pre otca dôležité?:
či som sa bil s Ferom Hebertom,
alebo mi zjedol desiatu Rudo,
alebo že ma vytáhala za ucho „Venzárka“,
či som si doma zabudol červené trenky na telocvik,
alebo že som zle delil zlomky,
či som sa naháňal cez prestávku,
alebo šmýkal po zábradlí,...

Neviem, čo je z toho dôležité. Myslím, že chcel počuť o jednotkách, ktoré som dostal.

Tie boli, nebolo ich veľa, viac dvojok a trojok. S tým ale nebol spokojný. Hľadal v nás lúmenov. Márne.

Iná rodičovská otázka bola: „Čo máte na zajtra?“ (myslel tým, aké máme úlohy do školy).

Ako malý školák som sa spočiatku veľakrát ogabal, priznal farbu. A deň bol stratený. Neskôr bolo treba rozbehnúť mozog na plné obrátky, niečo nevinné a rýchlo realizovateľné vymyslieť. To je ale už iný obraz.

Cez Vianoce to bolo iné. Uvedené otázky nemohli padať, ale nastala systémová, viacfázová príprava mladého človeka na život. Vždy začala nevinnou otcovou otázkou „Čo robíš?“ alebo „Máš čo robiť?“, „Pomáhaš mame?“, „Máš čas?“, alebo... Pozitívnu odpoveďou si bol chytený. Treba priznať, že ihneď nastala úľava o zbývajúcich súrodencov. Mali čas voľna a vlastný program.

Nepamätám, že by sa z nás niekto v tom duchu pre ostatných obetoval.

Nikdy som nechcel tak pozitívne vykonávať domáce práce a pomáhať mame v takýchto situáciách. Vždy to nebolo možné. Domáce práce mi nevadili, mama nemala s nami problémy s tým, aby sme jej pomáhali. Pri obyčajnostiach, ako čistení zemiakov, krájaní zeleniny, žehlení plienok, vždy sme sa mali o čom rozprávať a odpovedala nám na množstvo otázok. Bola najradšej, keď sme sa zaujímali o prírodu, zvieratká a kvetinky. Študovala to, mala v tejto oblasti veľa informácií, a aj keď bola na materskej, neustále vo voľnom čase veľa čítala. Neboli to len knihy, ale aj odborné a vedecké časopisy, ktorých sme mali doma dost (Lidé a země, Příroda, ... odoberala Květy, Život, ...).

Keď sa rodičia podeli, podeli sme aj tie, už nám nič nehovorili. Sme v inom informačnom svete.

Ale o tom je iný obraz.

ĽUDOVÍT KOLLÁRIK: VÝCHOVA – obraz č. 5

Rozhovory o tom, čo sme preberali v škole, nikdy neboli riadené takým spôsobom, že by otec držal učebnicu alebo písanku, či iný predmet spojený so školou.

Pýtal sa nás na to, čo robíme v škole, čomu sa na jednotlivých predmetoch venujeme, zaujímal sa o to a viedol s nami o tom „vedeckú dišputu“. Dišputu s chlapcom. Chcel som vtedy ísť na dvor a hrať hokej, alebo behať po dvore, či čítať si knihu. Mal som potom ale jeden problém, mal som z niektorých predmetov dvojku a trojku. Na strednej aj štvorku.

Preto cítil potrebu nájsť vo mne niečo, aby som ho nesklamal. Myslím si, že z otcovského postoja to bol veľmi zlý prístup. Nevytváral pozitívny prístup syna k otcovi, ochotu s ním komunikovať, keď som to potreboval, vyhľadávať jeho spoločnosť, ...

Čo je ale pozitívne, ako dišputy viedol. Chcel poznať náplň a úlohy, s ktorými sme sa zaoberali v škole. Vôbec ho nezaujímal úlohy, ktoré som musel do školy na jednotlivé predmety doma urobiť. Otváral principiálne otázky úloh a snažiť sa pochopiť ich z globálneho pohľadu.

Dostali sme klasickú úlohu v druhej triede - sčítať a odčítať, prípadne deliť a násobiť niekoľko príkladov. Úlohu do školy som neurobil, nebol čas. Nemyslím si, že ani v tom období by som to nezvládol. Bol iný problém. Musel som s otcom viesť dišputu o aritmetike, jej postavách, o jej histórii a rozvoji. V dišpute som sa vždy dozvedel množstvo informácií a odo mňa sa žiadalo, prečo nepoznám ako vznikli čísla, ktorá kultúra ich zaviedla, ktorú číselnú sústavu používame, prečo túto a aké sú iné, informácie o matematikoch a ich úlohe v rozvoji matematiky, ...

Úlohy napríklad:

$$245 + 412 = \dots$$

$$775 - 125 = \dots$$

$$127 - 29 = \dots,$$

som nestihol a s krvavými očami šiel spať o pol noci. V škole som na matike od Šebestovej dostal päťku a poznámku o nespracovaní úlohy s malou otázkou, „prečo zaspal na vyučovaní?“. Nič som tak rád nedal podpisovať otcovi (mama to odmietla podpísať). Nepomohlo to.

LUDMILA MARTINKOVIČOVÁ: KUCHYŇSKÉ OKNO

– host'ka prehliadky

Mé první obrázky už nikdo neuvidí
byly malované prstem na sklo
okno se zarosilo, když polévka vřela
tahy jakési tváře jsem nakreslila.

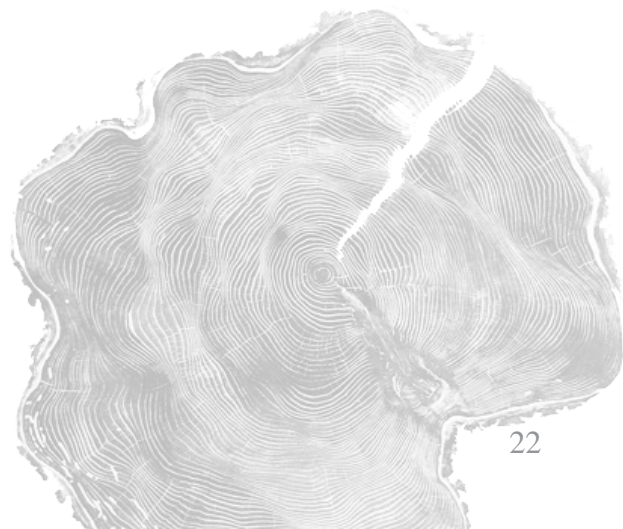
Tenkrát mi máma pohlavek dala
abych prý okno prstem nematlala
zdvihla zástěru a okno utřela
moje první kresbička zmizela.

Za chvíli znovu sedla tam pára
rychle jsem domek načmárala
na pohlavek jsem už nečekala
sama jsem obrázek loktem setřela.

LUDMILA MARTINKOVIČOVÁ: ZAMYŠLENÍ

– host'ka prehliadky

Občas mě napadne
co mohlo jinak být
možná i já
udělala jsem pochybení
nerozvážnou věc
už napravit se nedá, vím
také mě těší ale,
že dobrých činů
určitě bylo mnohem víc.
Jak nekonečná píseň
zdá se mi života čas
byl v něm sluneční jas
potom noční bdění
nad životem naším
i dalších poklení
Píseň bude znít
i když básníka už není
a jeho verše
zmizí v čase zapomění.

LUDMILA MARTINKOVIČOVÁ: JAK BABIČKA NAVŠTÍVILA KARKULKU – host'ka prehlídky

Povím vám pohádku, ale celou pozpátku. Nedivte se! V pohádkách se stává leďacos, no, nato jsou to přece pohádky, aby se děti měly čemu divit a také se nad nimi zamyslet.

Tento příběh se stal takhle.

Kdesi daleko v hustém lese, daleko od města, zůstala bydlet sama babička. Děti, které už dávno vyrostly a odstěhovaly se do města, nechtěly zůstat bydlet na samotě v lesích. Babička si zvykla na samotu, ale nebyla úplně sama. Chodíval okolo její chaloupky na obhlídky lesa vousatý myslivec. Vždycky si spolu popovídali. On poradil babičce, kde roste nejvíc hub, nebo malin. Za to dostal v puntíkovém hrníčku šípkový čaj. K chaloupce chodil také starý vlk. Nebyl zlý. Přišel, trochu zavyl, aby o něm babička věděla. Ona vzala starou hliněnou misku, nalila do ní kozího mléka a zanesla to vlkovi až na louku.

Jednou za rok posílala jedna dcera svoji holčičku, babiččinu vnučku, aby v lese navštívila babičku. Dala jí do ruksaku bábovku a flašku lasta u. Napomenula ji, aby dávala pozor na vlka. Jenomže Karkulka, tak se jmenovala ta vnučka, už nebyla malá holčička. To byla už tínedžerka. Vzala mobil a zavolala kamarádkám a kamarádům. Do ruksaků vzali všechno možné na pití a na křoupání. Slané tyčinky, slané zemáky a jiné nezdravé věci.

Když dorazili k chaloupce v lese, divili se, že něco takového ještě existuje. Uvítali se s babičkou. Karkulka jí předala, co jí máma nachystala, a víc se na ni nepodívali. Za chaloupkou na louce, kde měla babička trávu pro kozičku a králíky, si udělali piknik. Pili, tancovali, hudba řvala, tak daleko ji bylo slyšet, že i vlk se bál a myslivec si myslel, že je v lese konec světa!

Ráno vyjedli babičce špajsku, vypili kozí mléko a se řvaním odešli. Babičku z toho bolela hlava. Za chaloupkou našla tolik smetí! Nejhorší ale bylo, že ji zničili trávu. Co teď dá těm zvířatům? Vzala pytel a začala sbírat ten nepořádek. Na jedné plechovce přečetla Coca colla a na jiné Drink. Přičichla k dívce na plechovce a oči jí vylezly z důlků! Hrome! To ale smrdí. To jim to tak chutnalo?

Když měla hotovo, byl toho nepořádku pytel až povrch! Co teď ale s tím? No přece to nevysype někde do zvole! To se nedělá! Ale co s tím udělat? Stála a přemýšlela. Napadlo ji jediné. Zanesle jim to všechno do města, tak odkud to donesli! Ani chaloupku nezamkla. Naco! Široko daleko není človíčka. Šla tou cestičkou, po které k ní chodíval myslivec na šípkový čaj ale také na hrnek mléka. Dělal mu dobře na žaludek, když byl po „opici“. Šla, ani nevěděla jak dlouho. Jenom si povzdechla. „Ách, ten svět je veliký, dojdou tam vůbec někdy?“

„Pro pána lesů, kdepak ses to vydala, babičko? Však ty nikam nechodíváš. Celé roky jsi neodešla ze své chaloupky a s čím se to lopotíš na rameni? Kroutil ocasem a vyvaloval oči na babičku její kamarád vlk. „Jdu do města navštívit své děti a vnučata, nesu jim to, co mi tam rozházeli okolo chaloupky. Podívej vlku do toho pytle, už jsi viděl něco takového? Nevím co s tím! Nesu jim to do města nazpátek!“ Vlk mrkl jedním okem do pytle a začal se smát. „Ale babi, tohle já dávno znám, je v lesích hodně míst, kam to lidi sypou!“ Babička se nestačila divit, co ten vlk všechno ví! „Buď ráda, že o tom nevíš. Já znám celý les. Lidé jezdí do lesa na takových smradlavých hebedách, co dělají strašný rámus, a vysypají takové věci do zmolí, tam toho je! Někdy tam najdu něco na zub. Jenom si myslím, že by to nemuseli vozit zrovna do našeho lesa, strašně to smrdí. Zasykali tím i studničku, kde jsem chodil pít.“

Babička se dívá na vlka a přemýšlí, jestli si nevymýšlí hlouposti. „No, vlku, ty mě děsíš! Já do toho města snad ani nejdu, celá se třesu!“ Zapochoybovala vážně babička a shodila pytel na pařez u nohou. „Ale jenom jdi, ať se přesvědčíš, jak žijí lidé ve městě, potom mi povíš, cos tam viděla a zažila. Tak ahoj, babi“. Rozloučil se vlk a šel si po svých starostech.

Šla babička ještě dlouho, začalo se stmívat, přišla na okraj svého lesa a v dálce uviděla světla, moc světél, napadlo ji, že tam ještě svítí slunce. Ušla kus cesty k městu a záře byla tak silná, že si zakrývala rukou oči.

Celé tělo jí už bolelo, když přišla na první ulici ve městě, začala vnímat, jak hučí auta, jak páchnou kanály, a toho ostrého světla bylo tolik, že ani jednu hvězdičku na obloze neviděla! Uvědomila si ten rozdíl, ticho lesa a randál města, přišlo jí z toho smutno a nejraději by se rozběhla zpátky k milovanému lesu.

A proto, že jsme v pohádce, stačilo, aby se babička zeptala dědu, co venčil ratlíka, kde že to bydlí ta její vnučka Karkulka. Ukázal jí na jedny dveře na vysokém čínžáku a šel s ratlíkem dál. Chtěla otevřít dveře, ale vtom se samy otevřely, a měla, chuděra, co dělat, aby uskočila i s tím pytlem plným odpadu. Vyřítilo se na ulici několik tínedžerů s takovým řvaním a hurónským smíchem, až se lekla. Vešla a uviděla na stěnách za dveřmi mnoho divných skříněk, polovina jich byla bez dvířek, ale všechny byly barevně posprejované. „Jéminkote, copak to tady mají? No nevím, musím se zeptat Karkulky“. Dumala babička a nemohla odtrhnout oči od té divné věci na stěně. Na některých byla jména a tak si chtěla přečíst, jestli je tam i Karkulka, ale hned ji napadlo, že se nenaučila číst. Šla dál, něco hrozně zarachotilo, co to je? Jakási divná skříň, zamřížovaná s malým podlouhlým okénkem. Vystoupil z ní svalnatý člověk, vysoký a za ním ohromný pes. Všimla si, že nemá na hlavě ani chloupek. „Chudák mladý člověk, už nemá vlasy! Úplně je plešatý!“ Pes jí očichal pytel, pojezdil po něm čumákem a celý jí ho zaslíntal.

Vlka v lese se nebojí, ale tahle metráková potvora jí nahnala strach. Vstoupila do té divné skříně, v tu ránu se zvedla k nebesům. Babička se tak lekla, že si nemohla vzpomenout, jak se modlí otčenáš! Nemohla se ani pomodlit za svoji duši na odchodu, vlastně na odletu do nebe. Skříň se zastavila, dveře se otevřely a hleděl na ni pár pichlavých očí. Zase chlap, zase svaloň a neměl ani chlup na hlavě, ale psa nemá! „Vy bezdáci, vy se vetřete člověku až do bytu, ty smradlavá ježibabo! Cos tady chtěla pajznout!? Ukaž co máš v tom smradlavém pytlu! Komus ukradla boty“! Chmatl pytel a vysypal ho před výtah na chodbu a zůstal hledět na to nadělení, co nasbírala babička po pikniku za svojí chaloupkou.

Babička se rozplakala, proč jí říkal bezdáčka? Ani netuší, co nebo kdo to je! „Já jsem babička z chaloupky z lesa a jdu navštívit svoji milou vnučku Karkulku, nic jsem tady neukradla, pane! Chlap se zastyděl a honem začal sbírat, co vysypal, a dávat do pytle. Myslel si, já pitomec, měl jsem se jí zeptat, kdo je, tu pohádku o Karkulce jsem měl ze všech nejraději, když jsem byl malý. Ale to je divné! Proč jde babička za Karkulkou do města? To měla ona jít za babičkou do lesa. Tam je měl obě sežrat vlk! Už se mi to nějak plete, hrome! Nesmím tolik pít! Podal babičce pytel a ukázal na dveře, kde Karkulka bydlí. Slušně se rozloučil, otevřel dveře na železné skříně, nastoupil a k údivu babičky padal s ní dole.

Celá roztřesená zaklepala na ty dveře, co jí ukázal. Nic!!! Zaklepala víc, zase nic! Nemohli ji slyšet, proto že za dveřmi vyřvávala anglická kapela svůj nový hit. Uviděla černý knoflík na futře dveří, držela na něm palec tak silně, že jí omodral. Dveře se otevřely, stál tam bledý vyzáblý s lasta na záda někdo. Nechápala babička, kdo to je. Děvčě nebo kluk? Byl to kluk. Také si myslel, že je to bezdáčka a chtěl jí přibouchnout dveře před nosem. Za ním se zjevila rezavá hlava Karkulky a zachránila ji.

Kdyby babička neodmlela mezi dveřmi, ani by ji nepustili. Položili ji do postele a aby příběh zastavili, nalili babičce místo čaje rum. Spala dobře do rána. Když se vzbudila, divila se, že tak dobře spala. V chaloupce ne a ne usnout. Tady si schrupla na mou věru! Chtěla si vzít něco k jídlu, ale nenašla nic. Nechali ji tam samotnou, ani se nerozloučili. To ji mrzelo. V jakési bílé skřínce našla jen pivo a poloprázdné flašky rumu a koňaku. Nevěděla babička z lesa, že u nich se nevaří, že chodí do restaurace. Netušila, že jedí hamburger a jiné otravy. Pytel nechala ležet v předsíni, vyšla na chodbu hladná jak ten vlk. Nahoru se jít nedalo, bylo to nejvrchnější poschodí. Musela sešlapat dvanáct poschodí proto, že ta mřížová jezdila nahoru. Dolů ale jí nezastavila.

V té místnosti za dveřmi, kde byly ty divné skříňky stála paní v uniformě. Babička ji pozdravila a zeptala se jí: „Copak to tam dáváte a proč, milá paní?“ Podívala se na divnou babičku a ušklíbala se jedním koutkem. „To je přece pošta pro lidi, co tady bydlí. Teda, podle schránek spíš pro prasata. Samé šeky k placení, hromady letáků reklam. Tak to teď chodí, babi, bohatí bohatnou a chudobní chudnou. Pojd'te babi, odemknu vám dveře. Vy nejste zdejší, že?“

Venku vzala pošťačka své kolo, které nebylo skoro vidět pod navěšenými kabelami a tlačila ho k dalšímu vchodu. Babička už v tom městě nechtěla nic a nikoho vidět. Namířila si to rovnou čarou k lesu. Nezastavila se nikde, až u svojí chaloupky. Seděl tam na pařezu smutný hajný a když ji uvedl, ranila ho mrtvice. Ale stihl jí ještě říct, že si myslel, že tam byla karkulka a že je vlk obě sežral. Břicho měl prázdné a to ho tak mrzelo, že vlka zastřelil. Dopověděl hajný a vydechl naposledy.

„Tak to je hrůza, všechno se popletlo, co tady teď budu já sama dělat?“ To jsem tomu dala! Já stará bába pitomá. Celou pohádku jsem zničila! Radši mě mohl ten vlk zase sežrat i s Karkulkou. Hajný by nás vysvobodil. Všechno je v háji! Trhala si babička poslední šedivé vlasy z hlavy.

Jednou přišli k chaloupce divní páni, měřili, měřili, chodili a mluvili. Babička je pozorovala a moc se divila, co to dělají. Copak z toho bude? Bylo! Nestačila se divit, co jí to říkají. Prý les je soukromé vlastnictví a musí se odtud vystěhovat. Musí jít pryč! Zanedlouho ji odvezli do toho hřmějícího města do domova důchodců. Babička hořce zaplakala. To mám za to, že jsem otočila děj pohádky naruby. To mám za trest, dobře mi tak! Babička! Jestli od smutku neumřela, žije ještě teď.

DITA MARTIŠOVÁ: MYSLÍM, teda SOM !
COGITO ERGO SUM ?

Ach nie, len to nie!
Hlasujem za koniec
všetkých úvah a dúm.

MYŠLIENKY

sú protézou CITOVI!

---vysporiadam sa teda i s tou
najinteligentnejšou
a venujem Ti
to introventné „ŠOU„ - - - - -

- - - - -
- - - - -
-

- - - - - a už sme tu sami

ja i v Tvojom mene
od MYŠLIENOK dvojnásobne celý
MYŠLIENKY sa vadia so slovami
SLOVÁ nedozreli -

- z jablone lupene
zapadané snehom -----

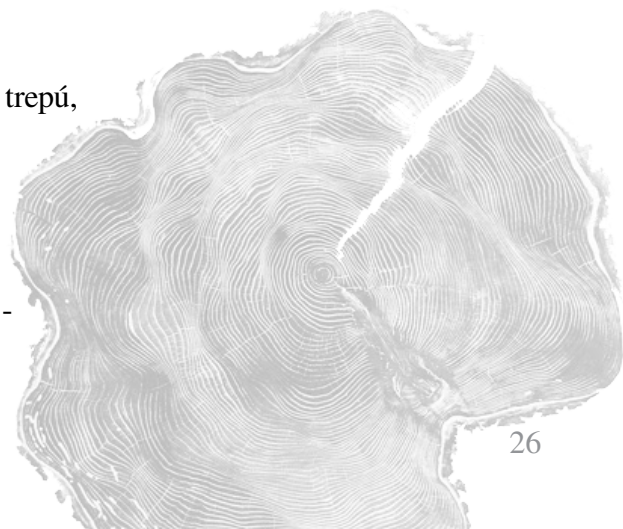
a ja s nehou
prevteľujem sa do Tvojej postavy ::

∴, biele noty v Tvojom úsmeve
do symfónie bozkov zostavím
--- v predposlednom speve
smútok bielej labute
a srdce do mäkkej tóniny obuté
prepichnuté
krváca na sláku prvých huslí
akordy z riečišť poutekali, ušli
s tremolom belostných morských mušlí
spustli

dve veže gotické
spievajúce nožnice frýgicko - lýdické
v spleti protichodných poltónov sa

prestrihli cestu v smere kde je raj,
gejzír horúci --- chladný inotaj
artefakt bez tepu
kučeravý bonsai
z bývalých hrdých agáve - - - - -

chvejú, trasú, trepú,

Tomu snu, tej predstave
skalpelom vryjem nové živé srdce do hrude ,
vtransplantujem krídla, vzletné perute -----

Premiestňujem svoje oči , ach ,
ožiarený Tvojím dvojhviezdím
Kráčaj po špičkách :
naše dve Planéty sa zišli na hody
a ja už NEMYSLÍM : už snívam, sním !
slová veršov píšem do vody ,
aby mi ich tvár
nikto nevygumoval,
zatváram okno, aby ich vietor neodvial,
kým neusalašia sa pod oknom
na modrých chrbtoch vln ,
vieš,
pred krutým odlivom ich tam ochráni,
kým prídeš,
l a z e r o v ý s p l n . . .

. . . . a potom, keď tu budeš celá,
už SVOJIMI MYŠLIENKAMI vložená do svojho tela ,
farebné petardy prebudených CITOV , skrytých emócií ,
budú tam rušiť beztrešne
ich jazerné kruhy prelestné -----

Ale teraz tu, v šere, dyme, tme,
JA stále SOM , a My stále NIE SME
JA SOM už VYMYSLENÝ , TY NEMYSLÍŠ , tak NIE SI
a moja MYŠLIENKA Tvoje telo nevzkriesi
-ničotná existencia -
iba ja , len ja -----

dookola
kolo prestretého stola
hodujú moje MYŠLIENKY a nevyslovené slová
iba rozmýšľam , premýšľam , dumem a MYSLÍM znova !
Super , lebo veď keď Tvojou vinou mám na koho !
Hostina silikónových sentencií
akurát tak pre olympských bohov -----

- a z r a z u-----
tá chvíľka in s t a t u
n a s c e n d i
blesk nebeského fotoaparátu !
m o d u s v i v e n d i

dumania , snívania , cítenia, žitia,
bytia až do nebytia ! - - - - -

—ten správny gombík si stlačil automatický skener :
myšlienky sú už citmi zbytočné
po Olympe krúžia -----

----- práve v tú chvíľu si tu už TY
a SOM tu už JA

----- nerušený ničím .....

.....
vybuchol C I T O V OHŇOSTROJ .....

a ja šeptom kričím

CHVÍLKA , SI KRÁSNA ,

NEODCHÁDZAJ ,

POSTOJ !

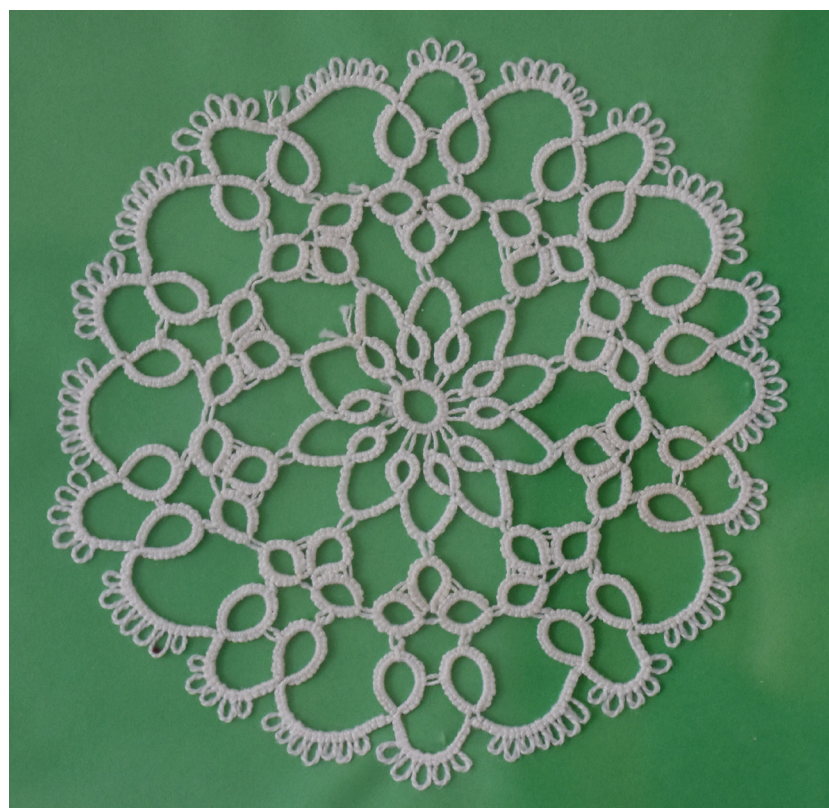
ŠTEFAN MAŤO: KARLOVESKÁ ZÁTOKA – pastel

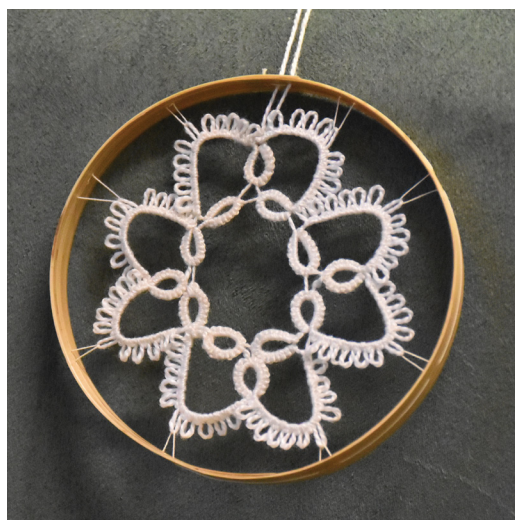
OLGA SOBOTOVÁ: FRIVOLITKY – vzorkovník

OLGA SOBOTOVÁ: FRIVOLITKA – na zelenom pozadí

HERMÍNA SZOMOLÁNYIVÁ: FRIVOLITKY – vianočné ozdoby

JOZEF TÓTH: STRUČNÝ POPIS ZADRŽANIA PRÍLOHA K ŽIADOSTI O ODŠKODNENIE (dôvod zadržania):

(kto vykonal zadržanie, kto bol svedkom zadržania, kde bol odvečený vzápätí po zadržaní eskortovaný, kto vypočúval – vyšetroval zadržaného, či bol spísaný protokol o zadržaní, kto rozhodol o odsune, alebo o treste, či bol vydaný rozsudok alebo iné rozhodnutie, kto ho vydal, kedy bol vydaný, kadiaľ viedla trasa odsunu, mená spoluodvečených, označenie prvej obce alebo tábora mimo územia SR, kam bol poškodený zavlečený a iné okolnosti...)

Bol som vyučený ako obchodník v potravinách, pracoval som v Dubnici ako obchodný robotník u pána Šuranského v potravinách. Bolo mi 26 rokov, trvalé bydlisko som mal v Piešťanoch, kde žili moji rodičia. Bol som už plný rok po vojne a nebol som ani v Hlinkovej garde.

V živote, ani doteraz som nemal žiadne konflikty, a preto ani žiadne vysvetlenie, prečo ma približne 15. apríla 1945, keď som bol na návšteve v nemocnici v Turčianskom Svätom Martine za svojou tetou, pred nemocnicou zadržali príslušníci NKVD. Prítomní obyvatelia ma nemohli poznať a nepoznal som ani ja ich. Bol som, keďže bol sviatok, v tvrdovom plášti a klobúku.

Na môj protest nereagovali, odviekli ma do pivnice v neznámej vile, kde bolo už zatvorených asi šesť ľudí. Domnievam sa, že tam bolo veliteľstvo NKVD. Na meno sa nepýtali, nevyšetrovali ma, protokol nespísali, nesúdili, ani rozsudok nevyňášali.

Kto rozhodoval o presunoch, neviem. Na tretí deň nás zaviezli do väzenia v Ružomberku. Tam ma predvolali, zaznamenali meno a nacionále. Silno som veril, že ma po zaznamenaní prepustia. Tu už bolo veľa väznených z rôznych národností.

O niekoľko dní nás naložili vo dvore väznice na štyri nákladné vozy – autá, zaviezli do väznice v Ratibore. Odtiaľ sme niekoľko dní putovali peši s inými národnostnými skupinami do Kuničiek pri Moravskej Ostrave. Približne o týždeň neskôr, znova peši, už o hlade v počte asi 1 200 ľudí nás hnali ďalej cez Hornú Tepličku. Ako dobytok nás na noc natlačili v stodole, kde už beztak miesto nebolo, lebo tam nocovalo plno zavlečených z predchádzajúcej eskorty.

Uštvaní; nemali sme ani možnosť poľíhať si. Aby sme sa pomestili, obsadili sme aj všetky trámy vo výške, stáli sme. Ktorým sa ušlo ležať, otáčali sa na povel, z trámov nám v driemotách neustále hrozili pády z veľkej výšky. Pri pešom presune popri Ostrave i cez Český Tešín na nás obyvatelia pľuvali, hádzali a vykrikovali, aby nás povešali, postrieľali. Takto sme opúšťali československé hranice do Poľska. Štyri či viac dní cez Javore u Bielska, dedinku Čance a do Osvienčima. Tu nás vohnali do vyhorenej chemickej továrne do pivníc, kde sme za nedýchatel'ného vzduchu v čerstvom zhorenisku museli spať, kým sme za niekoľko dní všetko nevyčistili.

Pracovať sme museli naplno. Jedla nám tu dávali málo. Bolo tu množstvo väzňov, už keď sme prišli. No za nami prichádzali ďalší. Skupina Nemcov tu objavila veľké zásoby, vraj medu. Rozdávali si ho, jedli, zahánali hlad. Do rána ich množstvo bolo mŕtvych. Bol to je na muchy. Sám som niekoľko mŕtvych v to ráno videl. Z toho času si pamätám meno spoluväzňa pána Viludu a Ondreja Janošína. Keď sme prechádzali peši cez mestečká, niektorí sa postrácali. Do počtu však nesmel nik chýbať. Chýbajúcich cestou dopĺňali. Tu utiekol aj Slováč Slávik. Dopadli ho a strašne dobili.

Z Osvienčima sme boli transportovaní vo vagónoch cez Spitkovice, Suchú, Nový Sad, Jasovo. Znova jedného utečenca zbili. V Rusku už nemohol ujst' nik, každého dopadli, zbili, nikoho už nenahrádzali. V Usienovej sme prekročili ruskú hranicu, v Chirove nás premiestnili do ruských vozňov. V Ľvove sme v stanici stáli, tu som zmenil polobotky za maslový chlieb.

Prešli sme Gomeľ, smerovali sme do Brjanska. Natlačení vo vagónoch samá diera, premočení sme smerovali na Moskvu. Boli sme v Krakau, od Leningradu asi 120 km, v lese, v lágri, v nehostinnom kraji, v pustatine.

Ráno sme vysadli z vlaku. V lágri trápil nás hlad, špina, vši. Niet vody. Zlé ubytovanie. Už vo vlakoch sme márne túžili po jedle, vode, osviežení, očiste. Iba raz sme mali možnosť zahnať aspoň trochu smäd, keď náš vozeň zastavil práve nad tekúcou vodou, čo sme zbadali cez malý otvor 15×15 cm. Tam sme chodili na potrebu, kam sa pri hrgľovaní vlaku ťažko triafalo. Okolie tohto otvoru bolo znečistené a práve tam tadiaľ bolo možné za pomoci plechovky a ponadväzovaných motúzov nabrať vodu.

V lágri sme prvýkrát dostali tabak. Jeden gram. Bol som nefajčiar, vymenil som ho za kúsoček chleba. Postupne som za chlieb povymieňal všetky časti odevu. S O. Janošínom sa delím.

Vykonávali sme za veľmi ťažkých podmienok hlbinné výkopy a najťažšie pomocné práce. Obzvlášť ťažké bolo robiť výkop do pospletaného rašeliniska v studených mokrinách po kolená v blate, kaloch. Denne mnohí zomierali hladom. Dostávali sme denne 2×2 dl nesolenej otrubovej vody a chlieb nepravidelne denne 100 gr. V troch prípadoch sme dostali 200 gr, 300 gr, raz dokonca 400 gr. Avšak boli časté dni, keď sme nedostali chlieb vôbec, ani nič v náhrade, ba aj týždne. Vtedy nás však nenútili na prácu. Zmorený hlavne hladom sa spolutrpiaci strácali, ani sme nevedeli kedy a kde.

Za chlieb som už povymieňal všetko okrem nohavíc. Od hladu som už nevnímam, kadiaľ nás prevliakajú, čo robíme. Nevládal som pracovať, prosil Boha, aby ma z toho nešťastia vyslobodil, povolal. 8.9.1945 som dostal horúčku. Poprvé 39,4°. Strašne ma boleli nohy už predtým. Stále nás premiestňovali. Pri pešej transformácii som trpel veľkým hladom, špinou, plošticami, všami a už i chorobou.

Prestalo mi vôbec chutiť aj jesť, nohy mi opuchli. Veľa som nevnímam. Po prvýkrát v živote som omdlel. Horúčku som mal denne. Dostal som brušný týfus, maláriu, triasol som sa na celom tele. Odviedli ma do zemljanky na tzv. nemocničné lôžko. Tie chvíle si spomínam len hmlisto. Potom som dlho nič nevedel.

(Niektoré údaje sú veľmi presné aj s dátumami, zachovali sa mi tajne ukryté zápisky pod flakmi v nohaviciach.)

(upravené)

Ukážky dokumentov k prílohe o odškodnenie Jozefa Tótha

5x

Príloha k žiadosti o odškodnenie

Stručný popis zadržania (dôvod zadržania):

(kto vykonal zadržanie, kto bol svedkom zadržania, kde bol odvlečený vzápätí po zadržaní eskortovaný, kto vypočúval—vyšetroval zadržaného, či bol spisovaný protokol o zadržaní, kto rozhodol o odsune, alebo o treste, či bol vydaný rozsudok alebo iné rozhodnutie, kto ho vydal, kedy bol vydaný, kadiaľ viedla trasa odsunu, mená spoliodvlečených, označenie prvej obce alebo tábora mimo územia SR, kam bol poskokovaný, zadržaný a iné okolnosti...)

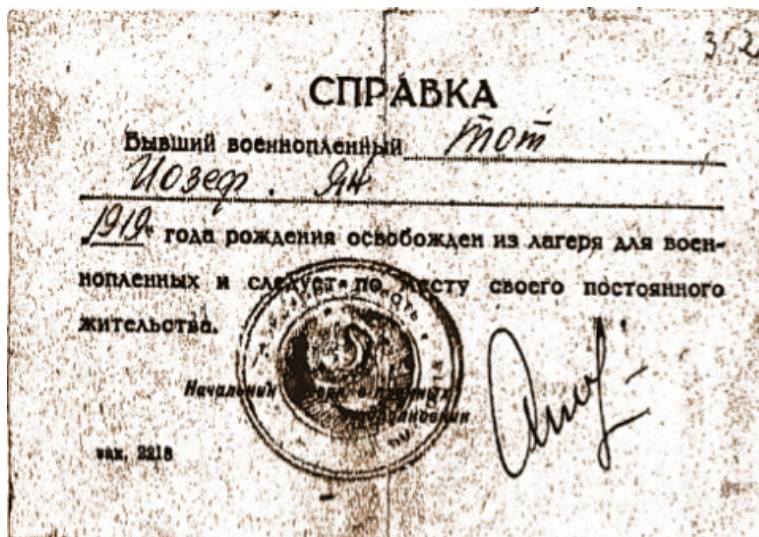
Bol som vyučovaný ako obchodník v potravinách, pracoval som v Dubnici ako obchodný pomocník u p. Šuranského v potravinách. Bolo mi 26 rokov, trval bydlisko som mal v Piešťanoch, kde žili moji rodičia. Bol som už plný roľ po vojne a nebol som ani v HG. V živote ani doteraz som nemal žiadne žiadne vysvetlenie, prečo ma približne 15. apríla steve v nemocnici v Turč. sv. Martine, pred ne- ni NKVD. Prítomní obyvatelia ma nemohli poz- Bol som, keďže bol sviatok, oblečený v a v klobuku. Na môj protest nereagovali.

Stručný popis okolností návratu:

(označenie posledného tábora v ZSSR, tábor, v ktorom odvlečený strávil prevažnú časť odvlečenia, došlo k trvalému poškodeniu zdravia, kto rozhodol o prepustení, či bol vydaný prepúšťací doklad, kadiaľ viedla trasa návratu zo ZSSR, označenie miesta v SR, z ktorého bol odvlečený prepustený, kto na území SR prepúšťal odvlečeného, mená spoluprepustených a iné okolnosti...)

Pred mojim odchodom domov, kde som ťažko o hlade, bez vody, hygieny a odpočinku /aj v nedeľu/ pracoval, bol posledný lágér Boroviči. Že bude posledný, som precítil až po 1-mesačnom, takmer bezvedomom ležaní na lágrovej tzv. nemocničnej priči bez prikryvky /v zemľanke/, kam ma preniesli po zamŕlení. Choroby napred tzv. ruža, maľária, brušný týfus /ich následky pretrvávajú stále. Kto rozhodol o prepustení nemôžem vedieť. Z nemocničného baráka /zemjanky/ som sa dostal s pomocou božou iba náhodou. Od slabosti z vysokých horúčok, bolesti v nohách a v bruchu, nevládal som sa postaviť na nohy, nevedel som ako dlho som tu. Nevdojak som začal vnímať okolo seba veľký rozruch, ktorý spôsobil zrejme oznam, že nás prepúšťajú. Kto mohol, vyšiel sám, niektorým pomohli. Keď som lepšie precítil, som tam sám, ale už mi na ničom ani nezáležalo. Už predtým som sa domnieval, že zomrem. Takto som tam ležal neviem ako dlho zabudnutý. V tom čase ma išina /v baráku mal inú prácu, lebo mal na starosti nemocnicu/, keď sa pozrel, prišiel ku mne, prečo nie som vonku. Namáhavo som sa snažil, aby som sa nevládal. Keď som sa snažil s jeho pomocou, zavolať ďalších, ktorí ma mohli vybrať, bol som ani 40 minút vonku, na korbách, ktoré boli pripravené. Neškôr som bol prepustený. Ničnú pomoc mi dali na ceste domov.

„Spravka“ o prepustení Jozefa Tótha z tábora v ZSSR

JOZEF TÓTH: STRUČNÝ POPIS OKOLNOSTÍ NÁVRATU

(označenie posledného tábora v ZSSR, v ktorom odvečený strávil prevažnú časť odvečenia, došlo k trvalému poškodeniu zdravia, kto rozhodol o prepustení, či bol vydaný prepúšťací doklad, kadiaľ viedla trasa návratu zo ZSSR, označenie miesta v SR, z ktorého bol odvečený prepustený, kto na území SR prepúšťal odvečeného, mená spoluprepustených a iné okolnosti...)

Pred mojim odchodom domov, kde som ťažko o hlade, bez vody, hygieny a odpočinku (aj v nedeľu) pracoval, bol posledný lágér Borovič. Že bude posledný som precítil až po jedno mesačnom, takmer bezvedomom ležaní na lágrovej tzv. nemocničnej prični bez prikrývky (v zemljanke), kam ma preniesli po zamdlení. Choroby, napred tzv. ruža, malária, brušný týfus, ich následky pretrvávajú stále.

Kto rozhodol o prepustení, nemôžem vedieť. Z nemocničného baráka (zemljanky) som sa dostal s pomocou božou iba náhodou. Od slabosti z vysokých horúčok, bolestí v nohách a v bruchu som sa nevládal ani postaviť na nohy. Nevedel som, ako dlho som tu. Nevdojak som začal vnímať okolo seba veľký rozruch, ktorý spôsobil zrejme oznam, že nás prepúšťajú. Kto mohol, vyšiel sám, niektorým pomohli.

Keď som lepšie precitol, ostal som tam sám, ale už mi na ničom ani nezáležalo. Už predtým som sa zmieril, že zomrem. Takto som tam ležal, neviem ako dlho zabudnutý. V tom vošiel staršina (v baráku mal inú prácu, lebo mal na starosti nemocnicu). Náhodou ma zazrel, prišiel ku mne, že prečo nie som vonku. Namáhavo som mohol odpovedať, že nevládzem.

Nešlo mi to ani s jeho pomocou. Zavolať ďalších štyroch, vyniesli ma a priam hodili na korbu gázika. Nemal som ani 40 kg. Staršina hodil na mňa akýsi rozodraný odev, lebo vonku mrzlo. Na korbe fúkalo. Zapadol som medzi ostatných chorých celkom na spodok. Neskôr ma informovali, že na Volge bol už silný ľad.

Viezli nás na železničnú staničku. Precitol som znova, keď ma ťahali za nohy z gázika a posadili na kopy zamrznutého piesku. Zapadlo Slnko, v podobe ohnivej gule klesalo za obzor horizontu. Cítil som zrazu krásnu chvíľu, vidinu, čiaru za Slnkom, po ktorej sa budeme za chvíľu uberať.

Obliekli mi starý rozodraný a roztrhaný vojenský plášť, na hlavu natiahli kus starej pančuchy (spolutrpiaci) a na vrchole ju zviazali drôtom. (Všetky svoje nové časti odevu, vrátane nového tvídového plášťa a klobúka som v lágroch vymenil za chlieb a mäsovú konzervu, ktoré sme jedli spolu s Ondrejom Janoštinom.) Na chrbát mi navliekli deravý plecník s priviazaným, otlčeným ešusom, zbytkom lyžice naloženej drevom, zviazanej iba motúzom, samozrejme, nikdy neumývanej.

Bol som znova pri vedomí, ale necítil som bolesť, zimu, ani radosť. Nič. Precitol som v dobytčiaku, kam sústredili chorých. Vyložili tam aj mňa, keď predtým znova na mňa, až do pohybu vlaku, zabudli. Na budúcej stanici nám niekto obstaral sud. Vyrazili na ňom diery, pod vlakom naštiepali podvaly, kúrili však zbytočne, lebo vagón bol samá diera. Nám chorým na cestu dali aj zvýšený prídel skvostného jedla, čo bolo 2x1 cm mäsovej konzervy a pol kávovej lyžičky cukru.

Z malej staničky sme sa pohli v noci. Pamätám si už len Žitomír, Vinicu a cez Satumáre sme sa dostali do našich Košíc. Cestou do nášho vagóna sústredili 36 chorých, z rôznych národností. Medzi chorými som bol celkom sám Slovák. Ani nepamätám, ako dlho trvala cesta.

Občas nám vo vlaku dávali varenú geršľu, čo sa nám zdalo už lepšie. Na staniaciach, čakajúci svojich stratených, prinášali pre nich jedlo. Keď tí, čo čakali, nenašli tých, na ktorých čakali, jedlo dávali obyčajne aj nám chorým.

Hoci už jedla bolo viac, pamätám, ako jeden za druhým chorí zomierali. V staniciach, kde sme zastavovali, vždy vyhodili dvoch – troch, niekedy aj štyroch mŕtvych. Vyzliekli ich a nahé, chladné telá ostávali na staniciach ležať aj po našom odchode.

Doklad o prepustení sme obdržali vo vlaku ešte pred našimi hranicami, tzv. „spravku“. V poslednej stanici sme vo vozni ostali už iba dvaja živí, no národnosť druhého si nepamätám. Posledné štyri telá vyložili v Satumáre, keďže sme ostali už iba dvaja, zaradili nás vo vlaku medzi ostatných. Vtedy som však už mohol pomaly chodiť i na vlastných nohách.

Tak som sa znova dostal ku priateľovi Ondříkovi Janoštinovi. Mená niektorých ďalších si pamätám tiež: Viluda, Slávik, Brčka, Forgáč, Juriga. Určite by sa dali pripomenúť ďalší z Oravy. Mnohí však pozomierali.

V Košiciach nás vzali do vojenskej nemocnice. Odtiaľ nás prepúšťali: „Chodte, kam chcete“ a my sme radi šli každý svojou stranou. Ani adresy sme si nevymieňali, len sme sa strachom obzerali, či nás niekto nevráti. Po našom prepustení sme sa s Ondříkom vracali ako dvaja žobráci. Každý sa od nás odťahoval, nezniesol zápach.

Vyhýbali sa nám, niektorí sa nás báli. Ešte väčšími sme boli ustráchaní my. Ondřík mal možnosť v nemocnici požičať si od známeho dáke peniaze. Dal mi z nich. Hoci nám v nemocnici dali jesť, stále sme boli nesmierne hladní a hoci sme sa aj báli, zastavili sme sa v cukrárni. Keď sme chceli objednané platiť, neznáma pani predávajúcim vynadala, že od nás chcú peniaze. Nedovolila nám platiť, zaplatila za nás.

Zastavili sme sa ešte v hostinci na polievku. Sedeli tam aj neznámi v kožiakoch, taktiež za nás zaplatili. Vedeli odkiaľ ideme, ako to vedela aj neznáma, hoci im to nik nepovedal. Báli sme sa o tom hovoriť, či vôbec potvrdiť, lebo už predtým sme boli upozornení, aby sme o tom nehovorili.

Čo ako sme sa snažili dostať sa čím skôr domov, nebolo to jednoduché. Mal som veľké problémy. Po rozchode s priateľom sa odo mňa každý odťahoval ešte väčšími. Hlad sa ozýval cestou vo vlaku mimoriadne intenzívne, no choroba brucha ako by sa obnovovala ešte väčšími. Nedovoľovala mi od príslušných miestností vo vlaku sa vzdalovať. Bol to veľmi ťažký návrat domov od stanice na Javorínskej ulici v Piešťanoch.

Našťastie ma nik nepoznal, susedia predo mnou zatvárali. Moji doma tiež. Sestra ma poznala len po hlase. Mama dostala šok, niekoľko hodín behala od radosti šialená. Sestra hneď bežala po známeho MUDr. Továriho – Floreat Piešťany.

Lekár takmer denne chodil za mnou domov, liečil ma hlavne z týfusu. Z počiatku som sa nemohol vzdialiť ani z postele, tobôž z domu, pre bolesti v bruchu. Až neskôr lekár prezradil, že nedúfal, že z toho vídem. Dodnes nemôžem normálne všetko jesť. Noha mi taktiež neprišla do pôvodného stavu (vystúpili žily, opuchnutá, bolí).

Mimochodom, až doma som si spomenul, že ešte v mojich pôvodných nohaviciach, ktoré som nevyzliekol ani na noc, mám ukryté pod celtovými flakmi zápisky. Flaky som mal možnosť prezieravo si ponášať už predtým. Hlavne, aby som bol chránený pred zimou. Zároveň dobre poslúžili ako skrýš pre moje strohé zápisky. Pri prehliadkach som sa vždy veľmi bál, že ich objavia.

Pre prípad, že by sa tak stalo, nezapisoval som hrôzy, ktoré som prežíval a ktorých som bol svedkom. Niektoré zápisky boli v inotajoch. Prevažne je zaznamenaná trasa, kadiaľ sme boli vedení tam, až do doby, kým som nechorel a nestratil vedomie. Trasu a dátumy som ochotný poskytnúť, sú veľmi presné.

(upravené)

MÁRIA TÓTHOVÁ: VYZNANIE SENIOROV

Cez husté siete života, vnikáš do dnešného sveta,
kde mĺkva láska zmiera, ani v kruhu nie je späť –
kam schováva si skrytú tvár aj horúce slnko –
v krásnom lete čas rýchlo uteká, letí a letí –
v žitie našich milovaných: vnukov, vnučky, detí.
S láskou s nimi túžobne, i tajne sa maznávaš –
sporú odvetu získať sa nazdávaš – chceš –
zastaviť sa aspoň zriedka pri nich.
Stále ešte môžeš. Ešte stále smieš?

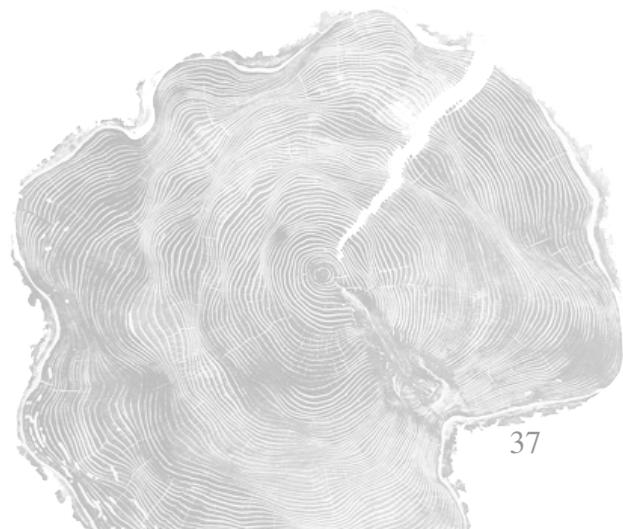
Len krátko, v ten plynulý, nepokojný, rýchly čas, -
keď uniká Ti matné svetlo podvečerné –
už v podzimný, smutný, snáď posledný, chabý žitia jas
milovať chceš neustále viac, aj keď svetlo už sa menší –
i v poslednom objatí.
V čase, keď Ťa správne vedie dotyk, -
Božej ruky v dojatí.
Krotí Ťa len veľká snaha, deň čo deň. –
Chápeš. Keď horúca Ti búši krv –
jak v zrkadle obzeráš sa, krútiš –
vieš, že žiť musíš, ako prv.

Objímam Ťa život, bol si ku mne prajný. –
Dlho si nás učil v nebezpečí, skryto žiť
Potomkov mať pri tom správnych, čo vinú sa s' a dlhá niť,
čo slobodu u nás vzácnu, nebojácne započali v nádeji ju obnoviť.

Vďaka život. Skytal si nám možnosť, vedieť mnohé známe, -
poznávať aj nové, dosiaľ nepoznané. –
Vďaka za tie šperky vzácne, väčšie, drobné, malé, -
za života namáhavo naskladané.

Kam len siaha život človeka, úctu vzdať mu, ďakovať.
Vážiť si ho. S túžbou v ňom žiť!
Zázrakom novej doby má byť!

Môj vkladám do obrazu: Dávno som stará mať.
Kosti skrehlé, schladli. Nemám sa za čím hnať.
Tak Ty starý otec, už nie si žiadny borec.
A láska nás seniorov, len akosi kuso, málo sa prijíma.
Ostro cítiš. Dnes sa veľmi nenosí.
Neláka Ťa ani bytie v bezútešnom dome, -
čo sa bezradnými seniormi honosí.

JOLANA ZVAROVÁ: ŠTVORCOVÁ DEČKA

– vyšívána technikou richelieu

GABRIELA ŽLEBEKOVÁ: KORUNA SPÁSY – kombinované techniky
– hosťka prehliadky

GABRIELA ŽLEBEKOVÁ: TEBE DO DLANÍ – hosťka prehliadky

Hľadím do Tvojej tajomnej tváre
A počúvam tichý otcov hlas.
Hľadám Tvoje nežné ruky staré
a vrúcne prosím – dušu mi spas.

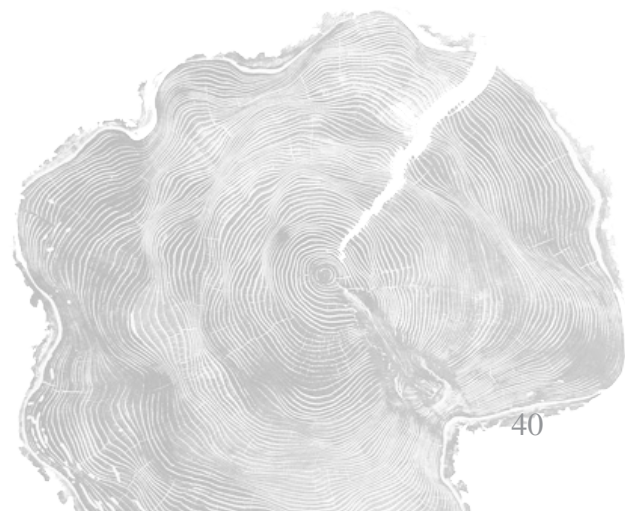
Viem, že si pri mne tu a teraz
a do mojich očí hľadíš stále.
Horké slzy rukami stieraš
a šepkáš: moje dieťaťko malé.

Si môj otec a ja tvoja dcéra.
Jem tvoj chlieb a pijem víno.
Vánok Neba spočíva na perách
a túžim byť zdravšou a INOU.

Každý deň mi daruješ čistý list
a moc pretaviť slová do skutkov.
Pozývaš ma cezo mňa k sebe prísť
a zostať vždy bytosťou ľudskou.

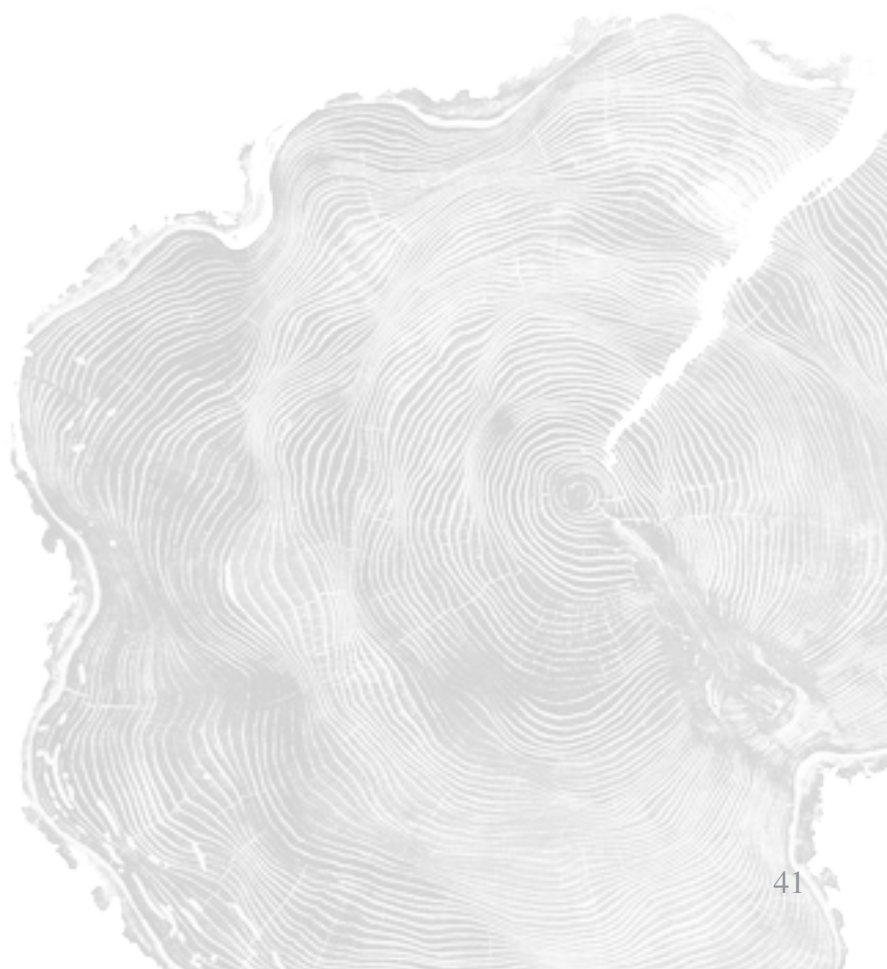
Som však slepá a lásku nevidím.
Tvoj hlas mi v ušiach slabo znie.
Moja ruka veru nie je bez viny
a duša nezachytí božie znamenie.

Som proste taká, ale vždy Tvoja -
slobodná, s labutími krídlami.
Čakáš, kedy sa naše cesty spoja
a ja vložím tvár tebe do dlaní.

INŠPIRÁCIE Z TRUHLICE I Z POLICE
od neznámych autoriek

ČERVENO BIELY OBRUS S MONOGRAMOM – doma tkané
plátno, ozdobené urmínskou čipkou

DEČKA OBDĚLNÍK – vyšíváná vyťahovanou technikou

DEČKA OBDĚLNÍK – vyšíváná vyťahovanou technikou

MOTÍV JELEŇA – s krížikovým stehom

VÝŠIVKA V ČIERNOM

CELOČIPKOVANÁ DEČKA – zhotovená technikou háčkovania

RUČNÍK – s typom tylovej paličkovanej čipky

DEČKA – zhotovená kombináciou výšivky so strojovými čipkami

OKRÚHLA DEČKA – paličkovaná

OKRÚHLA DEČKA – paličkovaná

ZÁSTERA S PALIČKOVANOU ČIPKOU A S MONOGRAMOM AUTORKY

LITERÁRNA POROTA

Erik Ondrejčka, básnik, predseda poroty

Jana Škutková, redaktorka časopisu Hlas Nového Mesta

Lukáš Bulko, poverený vedením Kancelárie pre participáciu verejnosti.

VÝTVARNÁ POROTA

akademický maliar **Dušan Blažek**, predseda

Ľubica Haliaková zo strediska Kultúry na Vajnorskej ulici

akademická sochárka **Magdaléna Burmeková**

FAKTY NA ZÁVER

Celkovo bolo do prehliadky Novomestské poklady 2017 prihlásených 109 prác a 21 autorov. Poroty na záverečnú prehliadku vybrali 38 diel od 17 autorov. Ručné práce v počte 11 diel od neznámych autoriek boli zaradené v Almanachu samostatnej časti - Inšpirácie z truhlice i police.

Prehliadka prác autorov Novomešťanov vo veku 50 rokov a viac je originálny projekt, ktorý vznikol v rámci participácie. Súčasťou projektu bola výstava najlepších diel a ich uverejnenie v almanachu Novomestské poklady 2017. Projekt bol realizovaný ako občiansky projekt v rámci participácie a bol financovaný z Participatívneho rozpočtu v roku 2017 MČ Bratislava – Nové Mesto.

Občianska koordinátorka:

Anna Iváková

Organizačný pracovník za participáciu:

Miroslav Švec

Fotografie:

Janka Plevová

Grafika:

Lenka Korbeľová

Almanach Novomestské poklady 2017 je súčasťou Prehliadky autorov Novomešťanov vo veku 50 rokov a viac, vydala mestská časť Bratislava – Nové Mesto, v roku 2017: N E P R E D A J N Ě.

ISBN 978-80-972900-2-3

Všetky práva vyhradené MÚ Bratislava – Nové Mesto©
Junácka 1, 832 91 Bratislava III.

NM